

يىل : ۱ صاى ۱۲

يىلانغى

عثمانلى مملەكتى ايچىن ۲ غروش
روسىيە عجمستان ايچىن ۲ روبلە
باشقا مملەكتلر ايچىن ۵ فرانك

صايدىسى ۱۰ پارا

تۈرك سۆزى

خەلق دۈغرو كىتمەك ، خەلق ايچىن چالېشەق . . .

ھەفتە ۲۶ « تۈرك يۈردى » تەرجىمە قىلىنغان

مەدەنىي جەلال ساھىر

ادارەخانى

استانبولدا نۇر عثمانىيە
جەدە ۴۰ نۇمىرولى
« تۈرك يۈردى »

پنجشنبه ۲۶ ھىزىران ۱۳۳۰

بۇ مەتبەئەنى تەييارلىغان

مەتبەئە : كەلەرك مەتبەئە نەدر ، ھەم سەيف الدىن . جەمئىيەت دەررەمىزدىن : تۈركىيە بىياز قاتلى : آقا كۈندۈز * شەرى : قوشما ،
تارىخان * اسكى ادەبىيات لىسانى و تۈركچە ، ھەسن قورقۇد * قاچاق ھەسن ، (ھەكايە) ھەم .

بو ، فجييع .. فقط بوتدن فجيى وار : بو آلتش خانەلى كويك دوكونده بولنان بويكرى اوتوز ارگى اوج
گونده قاچ غاز تنكه دولوسى راقى ايچمىشلا ، تخمين ايده بيليرميسنيز ؟

تمام اون بش غاز تنكهسى !!.. آدام باشنه يدى اوقه سكسان درهم راقى دوشوپور .

ئەي ! آرتق فرياد ، استمداد ، هيچان محق اولمازمى ؟ ازميرى بويله ، قسطنطينى بويله ، انقرهسى بويله ،
و باشدن آشاغى هريرى بويله ايكن انسان ناصل هايقيرماس ؟ وتكرار ايدييورم : توركك بياض قاتلى بوسلطانك
تملرينه قازمەني وورويور ، يا اونى اولدوروكز ! يا او ، توركى وهرشيشى اولدورهك !

آنا كورموز

أسكى أدبيات لسانی و توركجه

عربجه و عجمجه تركيلرك قارىشدينى أسكى أدبيات
لساننده توركجهكك ، بو چوق گوزل ، سويلى و آهنگلى
لسانمىزك آداسى ، شيوهسى ياشايماز .

هله عروض .. تورك شيوهسنك اك قورقونچ بر
دوشمانيدر ! أسكى تركيى شاعرلردن توفيق فكرت بك
بيله عروض سبيله توركجه شيوهسنه رعيت ايدهمهش ،
اونى امله مجبور اولمىشدر .

توركجهده وجودى انكار اولونمايان خصوصى
و بارز بر آهنگ واردر . خفيف باشلايان كهله خفيف ،
آغير باشلايان كهله آغير بيت .

كهله ياشان اداكلىكده ايكيشر شكلى واردر .
آغير خفيف ..

مق ، مك .

جق ، جك .

ده ، ده (دا) .

دن ، دن (دان) گيى .

مثال :

صارمق ، سرمك .

صاراجق ، سرمجك .

آندره دوشنه تيار كرك ، دوهده دوشنه قازمه كورمك

ايشته :

« سوك ، هان سويشك سز باشاركن آزاده ؛
صوغوق ، سونوك كورونن زند كافي بي روح
فنا كلك او قلدر ، سزلى تماشاده . »

شاعرك خطاسى يالكنز بر تورك اداكلىك اعداميله
قالسه آي ... فقط خاير ... قوللاندينى غيرملى و اجنبي
عروضده بر چوق خطالى وار . ايشته :
سحابل ياريلير ، چهره « افق » صاردير ،

هوايه رعشه كلير ، (آسمان) ، زمين قاردير ،

فنا دكل اوقدر ، (سزلى) تماشاده ،

كه شعله صاچهرق (اوستنه) كچر شبتاب

بو شاعر تورك اولدينى ايچين توركجه و مى اولمايان
بر عروضده كي خطالرينى عيب صايمامالى يز . توركجهكك
ملى عروضى هيا وزنلرى قوللانيليرسه توركجه گليشى
گوزل ، طبيى و يا گليشسز يازيلير .

بوتورك شاعرى سويگى و تماميتى مقدس اولان آنا
لسانده عربجه ، عجمجه قاعدهلرله يايلىمش تركيلر صوقغله
قالمايور . دنيايه هيچ بر توركك معناسى بيلمه ديگى كهله
قوللانيور . « پرى غابه » دييور . « غاب » نه ديمكدر ؟
بونى ايچمزه حتى عربجه عجمجه اوقويانلر يزدن بريلىن
بولونورمى ؟ « زار دارنده ، شيوخ ، معشر اثر ناياب »
كبي سوزلردن كيم معنا چيقاراييلير ؟

آي توركجه آي گوزل و الهى لسان ! سنك يوكسك
و آهنگلى طبعتمده كي آدايى ، شيوهي بابانچى و صوتوق
تأثيرلردن قورتاراجق اولان مى شاعرداها گلمه يه كچمى ؟
بكليورز ، همز اونى بكليورز . او ، شيمدى داها بوش
دوران مليت معبدىك ئولز بر معبودى اولاجق ، لسان
دينلين مقدس و معنوى وطنك ابدى پادشاهى كبي
روحلر يرك اوزرينه نوردن تختى قوراجقدر .

حسن قورقود

آندره ايندى ائمكه يندى

شعر

قوشما

آه آي قيزيل ايرماق ! آغلايورميسك ؟
دالغالك جوشمش ، بيلمور طورمق ،
چوكدى يوزيك اوچاق ، آغلايورميسك ؟
بن كلكم باشكه ، ايسترم صورمق :

يدى يوز ييل اول اوستندن كچن
توركارك باشنه ندر بو گلن ؟
ياساسز قالمش سرسريلكدن
قاچق ايستلرسه يول ويرمه ، سن آق !

آق ، بوغولسون قاچان ، آجيا اوگا
ايسترميسك يورده ياقوشلر قونا ؟
كچمك لازمه يوقيدر طونا ؟
گرى يه براقا ، آق قيزيل ايرماق !

نارماده

مطبه

قاچاق حسن !

اونباشى كور بر سسله باغرييوردي .

— حسن ، نوبته !

صغوق بر هوايه ، قاروجامورلى اوزون يوللرده ،
اوزون گونلر يوروديكدن صوگرا عسكرك دينلندير .
يلديگى بر يرده ضعيف وجودى صيرصيقلام صو اولمش
يارى اولو كبي اويويان حسن اوگجه بو چاغريليشى
ايشتمه دي . ايصيتمه دن صارارمش چهره سنده كي خطر
گريليور . . غالبا خويلالى بر نوبت كچيرمكده در ...

اونباشى بوسفر دها يوكسك و آغير بر سسله :

— حسن ، نوبته !

بر قیملدانه ، بر ایگله ییش ، اوندن صوگرا دها
چوق اولومک کلمه سنی ایسته یین بر قایقینه ایله حسن
دوغر ولدی . گوزلرینی اوغوشدیریور . فقط بر دورلو
آچامیور . .

اونباشینک گیتدکجه صبری توکنه رک :

— حسن ! بن شیمدی سنک مخمور لغکی آچارم
دیور وحتی قولدن اویله بر صارصیورکه !. اُک طاشدن
یوره کلر بیله بونک قارشینده اُریر . خاییر! اونباشی
اویله دوشونمیور . او ؛ وظیفه سنی ایفا ایدن بر آدم
کپی گنیش بر نفس آلاق یرینه اوطوریور وگیجه نک
یارینی دولدورمق ایچون توتون ایچمگه باشلیور . بز
بز بو اونباشی یری رنده راحت بر اقره ق حسنی اوگره ننگه
چالیشالم :

حسنه بر گویده تر . کنیدیسی یاقیندن طانیرم . اوکسوز
کویمز مدینتدن اوزاق درلو درلو خسته لقلرک یوواسیدر .
ایشته بویله بر گویده سیگیلی بر آنا و جاهل بر بابادن
دنیا به کلن حسن دها سودده ایکن خیر چینقله او
خالقنی اوصاندریورددی .

حسنک بویوک بر آنه سی واردی . حسن بر آز
بو بوبده قونوشمغه باشلادینی وقت بیوک آنه سی حسنی
اُکلندیرمک ایچون گیجه لری اوگا یدی باشی دیو ، جن ،
پری ، اولیا ماصاللری سویله ردی . حسن بوماصاللری
دیگله یه دیگله یه قورقاق اولمشدی . قراکلقده بر آدم
دیشاری یه چیقه مازدی . حسنی وقتنده مکتبه ویردیلر .
فقط او ؛ قرائتی گوچلکله سوکه بیلیدی . تجوید ایسه
اونک ایچون معما گپی قالدی گیتدی . کویلرند بر جامع
واردی . سمتنه هیچ کیمسه اوغرامیورددی . امام یازین
تارلاسنده چالیشمقدن ، قیشین اودون دیوشیرمکدن
جامعی تمیزله مگه ، نماز قیلمغه وقلدیرمغه وقت بولا .
میورددی . حسن مکتبده اوگره ندیگی قرآن اوقومسینی ده
اونوتمشدی . دینه بویله یابانچی قالدینی گپی تورکله گنندن ،

آند قاطیر ده بره شیر ، آراده اولده اشک اولور .

دنیا سندن ده خبری یوقدی . مکتبده تورکجه نامه برشی
اوگره نه مه مشدی . حرکه سز و سس سز حرقلرله یازیلان
قارغاجق بورغاجق تورکجه کله لری اوقومغه بر درلو گوجی
یتمیورددی . بویله جه حسن نه بر غازه ته اوقویه بیلیور ،
نده ایکی سطر بر مکتوب یازه بیلیورددی . کویلرند
اوز تورکجه نه بر کتاب نه بر غازه ته یوقدی . کویلرینه یاقین
باشقه بر روم کویندن اولان روم دلیقانلیرله گوروشه
گوروشه حسن کنیدی دینلی ، کنیدی صوی قانک
عادتلرینی ، دستانلرینی ، تورکیلرینی اونوتمغه باشلا .
مشدی . حسن کویک اُک یاراماز بر چوجوغی اولدی .
گون طوغارکن اُدن چیقار ، بر گون بریسنک اُینه طاش
آتار . بر گون بریسنه بیچاق چکر ؛ حاصلی محله ی ،
کوی خلقی حسندن بیقمش اوصانمشلردی . بر گون
کویک ایلری گلنلری طویلانه رق باباسنه شکایتده بولوندیلر .
بونک اوزرینه باباسی حسنی چفتچی یامی دوشوندی
وایرتسی گون اُله بر چفته طاقیلی صبانی ویره رک تر لایه
گونده ردی . یاراماز حسن تارلا لردده اوصلودورمادی .
صامان ییغینلرینی یاقغه ، باغلی ، بوستانلری صویغه
باشلادی . ینه بر گون بویله او بیتمز توکنمز یاراماز .
لقلرندن صوگرا بر آغاجه بنبوب اولماش یمشلی یدی
و صوایچوب طوپراغی یاش یشیللکلرده اوزاندی ، یاندی .
حسنی او گون اُینه اولو گپی گتیردیلر . اوزون بریل
خسته یاندی . اوندن صوگرا قالقیدی ، فقط بر دها
ایصیتمه دن بلنی دوغرو لته مدی . باباسی حسنی یوسف
کنیدی بر بردو کانه چراق آلدی . دوکان سرسری حسنک
روحنی صیقدی . قومشو دوکانده کنیدی قافاسنده کی
چیراقلر ، قالفه لرله برلشهرک گیجه گوندوز چاپقینلقده
دولاشمغه ، وقت وقت باباسنک دوکانده کی صدیقندن
پاره آشیرمغه ، سرخوشلغه باشلادی . باباسی حسنه باشقه
بر کویدن اوکسوز گوزل بر قیز بولدی . قصبه ده تجار
لئونیدیسسه بورجلانه رق حسنی اولندیردی . حسن
طیشاریده یاپدقلری کوتولیکلری یوسفرده قاریسه

یایپوردی . حسن باباسی ، آناسی ، قاریسی وبتون کویلی
ایچون بر بلا کسيلمشدی . بر بر صنعتی هنوز لایقيله
اُوگره نه دن و تجار لئونیدیسسه بوزجلرینی اودمه دن باباسی
گوجندن تولدی . بر آز صوگرا آناسی ، دها صوگرا
قاریسی تولدی . حسن سیب سیوری قالمشدی . اووقت
اطرافنی قوپوقلر صاردی ؛ بویکی احبابلردن بری بر
گون حسنه دوستلق نشانه سی اولق اوزره بر لوحه
کتیرمشدی . لوحه تعلیق یازی ایله مسکینجه قناعت
وتوکلی توصیه دن صوگرا « نه لازم کار بنم » سوزلری
یازیلی بر طاقم دلی صاحبلرندن عبارتدی .

دوکانک دیوارلری بوگا بگزهر لوحه لرله دوناندقجه
مشتیریلر آزالیوردی . حسن اورالرده ده گیل . آقشام
اولدیمی دوکانتی قاپار ، احبابلرله بر او بوشادیر ، صحبت
قورارلردی . بر گیجه ینه بویله طویلانه رق ایچکی
ایچرلرکن ایچلرندن بری سوزی کرامته دوکدی و آکلامغه
باشلادی :

— ای آرقداشلر ! راقی حرام ایتمشلر اما
یا کلش . بزم کویده کی سرخوش ولی مصطفی یوقی ؟
(بولی ده گیل دلی مصطفی در . باباسنک طوپراقلرینی
سرخوشلق و قارله باطیردقن صوگرا ایشی ، قورنازلغندن
دلیلگه دوکدرک جاهل خلقدن دیله ندیگی بش اون پاره
ایله میخانه ده هر گون زهرلنن باشنده کلاه صیرتنده بر
جه و آرقه سننده بر سوری کویک سوقاق سوقاق
دولاشان بر آدم) یونان محاربه سنندن دون بر عسکر
(بو عسکر کده اسمی وار ، جسمی یوق) محاربه ده
یشیل جبهلی آدملرک باشنه گچن و دشمنه صالدران
مصطفی بی گورمش .

ایچندن بری آتیلارق :

— اوت ، اوت ! دوغرو در . محاربه زمانلرنده
ولی مصطفی کوپری باشنده عصاسیله محاربه ایدر گپی
اشارتیر یامشیدی ده بتون کویلر کنیدیسنه گولمشدی .
مگر کرامت ایمش .

هپسی بردن :

— حقیقه کرامت ایمش !

دیدیلر و اوکیجه محبت بویله قاپانمشدی . اوندن
صوگرا بزم حسن هر گون دوکانندن جزئی اولان
قازانچنک یاریسنی بر دلی یه ویرمه یی عادت ایتمشدی .

گونلر بویله گچیوردی . بر گون تجار لئونیدیس
کویه گلدی و دوغروجه حسنک دوکاننه گتیدی . حسنک
تی بگزری آتمشدی . تجار قصبه یه دوندو کندن درت بش
آی صوگرا حسنک اوی ، تارلاسی ، دوکانی هر شیشی
صاتیلیدی . حسن اُنده کینی آووجنده کینی توکته تیورددی .
عسکرلک ده گلمشدی . ژاندارمه لر شیمیدی حسنی
آریورلردی . حسن گیری قالان بر قاق آرقداشیله
طاغلرده بر قاق گون دولاشدقن صوگرا قومشولری
اولان روم کوینه گیده رک بر او بوشاتشلر ، فاحشه
اویناتیورلردی .

بو ، روم فاحشه سنندن دولای آرالرنده گورولتو اولدی .
آرقداشلر حسنه ایچه بر کوتک آتیدیلر . ژاندارمه لرده
بونو خبر آلمشلر ویتشمشلردی . حسنی یاقالادیلر و عسکر
ایتیدیلر .

۱۳۲۸ سنه سننده حسنی قرق کلیسایه گیتمک اوزره
طابوریه مقری کوینده کوریورز . .

حسنک یانه بر اجنبی غزته بخاری یاقلاشهرق
صورمغه باشلادی .

— نره دن گلیورسک ؟

— قونیه دن .

— نره یه گیدیورسک !

— بیلمیوک .

— نه یامغه گلدیگز ؟

— اُسکر ایتدیلر .

— کویده نصل یاشیوردک ؟

— آه... چوق آیی ، گون گیجه قیز اویناتیوردق .

— دونمکه نیتک وارمی ؟

آت بولور ، اُسکر بولور نماز .

— آه . . . صالویرلر سه ! . . .

أجني غزتهلرندن آلار ق بزم غزتهلر بو أجنيڭ
او ساعته كوردېكلريني ، دويدقلىرىنى يازمىشلردى .
أجني شويله دييوردى :

« حسنك يولوندىنى طابورك افرادى قوماندانلرينك امريله
اون دقيقه ده راست گله واغونه بېنىمىشلردى . ترەن قالقدى .
اووقت ترەندە كيلرله گريده قالانلار ويا كيدنلرله ، قالانلار آراسنده
ايكى طرفلى سىسلر يوكىلدى . ده كىز قىيىسنە چارپان دالغەلرگىي
گيتدكجه شدتله نيوردى . عمر مده بوگا بگىز برسس ايشيتمدم .
بو بركىن سسى ده گيلدى ؛ آكلاشيلماز بر سوينىچ باغىرمىسى
ايدى ؛ تعطيل ايدىلن مكتب چوجوقلىرى ، قيشلەي ترك ايدن
نفرلر ، بوندن دها صاف ، دها ضيق باغىرمازلر . »

ايشته بو ترەنله كيدن حسنك طابورى قرق كليسايه
وارمىشدى . نوبت يرنده براقدىغمز حسنك طابورنده
بر گيجە بويوك بر تلاش واردى . پرنس عزيز پاشا
گيجەلن دوشمانه هجوم آمرىنى ويرمىشدى . عسكر ايجە
ايلريلدكن صوگرا گيجەنك قويتو قرا گلغنده دوشمان
سانارق باشقا بر تورك فرقه سە چاتمىشدى . ايكى طرف
عسكر بربرينه آتش ايتدىلر . ساعتلرجه بربرينى قيردقدن
صوگرا هربرى بر يانه قاچاركن حسنده قاچيوردى .
اوگنه راست گلن آغاجلىرى انسان صانهرق آتش
ايدىيور و قاچيوردى . اُك صوگرا سلاحنى ده آتدى .

برگون بر مهاجره صورييوردى :

— همشهرى قونيه يە ترەدن كيدىلير ؟

مهاجر شاشقىنلقله :

— قونيه بورادن چوق اوزاق . سن ترەيه

قاچيورسك ؟

حسن جواب ويردى .

— كاوور قونيه يە ده گلە مز يا ! . . .

بو حال ايله آج ، چيپلاق قاچان عسكرلر آراسنده
حسن ده چتالجه يە قولرالى گلمىشدى . بلغارلر چتالجه يي
طويله دوگر كن حسن و حسين گييلرك حالى يە اوأجني دن
ديكلە يە لم :

« برگون بلغراد اورمانى كچدم . عمرمك صوگنه

قدر خيالمدن سيلينميه جكدر .

بنم گوردېكم قافله نه ياره ليلر ، نه ده خسته لردى .
نام معناسيله انسان ييغنى ايدى . هپسك يوزى يايم يشيل
اولمش ، يا خود طوپراق رنگى باغلامىشدى . هپسك گوزلى
باتمش ، دوداقلرى مورارمىشدى . هپسى آجيناچق بر
حاله كندىنى سوروكلييور . . سوروكلييوردى . برطاقى
همان همان آرقداشلىرى گوتورييور ؛ برطاقى يوك آرابه لر يە
طيرمانمش اولولرله قارمه قاريشيق . . كيدييوردى . بو
آرابه لرك ايچندن دوغرو يوكسلن چينچقرقلرله خيرليلر
آجيقلى بر ماتم سس قوپارييوردى .

حال بو كه اولولر آلاينك آرقە سنده ، بوتون چامورلو
ايزلر بويىنجه ، چومه لمش انسان گولگه لرى گوردم .
باغرى صاقلرىنى ديشارى يە ، طوپراقلا وستە چيقارييوردى .
بني گوتورەن يكيىت بردن ايشك نه اولديغنى آكلادى .
بگا دوغرو اگيلدى ؛ رنگى اوچمىشدى . ميريلدادى :

— افندى بونلر قولرالىلر . .

أومت قولرالىلردى .

اوزاقدن گلن بر قورشونك اصابتيله قان آقديغنى
گورمك . . اونك ده كندينه كوره بر گوزەللكى وار ؛
آلنده يا خود گوكسندە بر دەليك آچيلمىش جسدلرى
طوپلامق . . اونك ده كندينه مخصوص برأصالتى وار .
لكن انسان وجودلرينك چورويشنى سير ايتمك . .
بيكلرجه مخلوقك ايجلرى بوشانيركن باقق . . بوگا
جسارت ايشتهر . زيرا بر طوپك هيىتلى پاتلامه سنى يانى
باشنده دويان بر انسان طيانيقلى بولونه بيلير . لاكن وجو .
دگىزك اطرافنده بو حيله جى ، موردار اولومك دولاشديغنى
گورونجه قهرمانلق كوسته ريله مز . .

ايشته حسن ده بو قولرالىلر آراسنده بولنيوردى .
حكايه مزە سبب اولان حسنك كيم اولديغنى اوگرەنمك
ايچون صبر سز لانيورسكز دكلى ؛ كويمزك آدى وطندر .
قاچاق حسن بريم روحمز ، اخلاق مز تربيه مزدر !

عاصم

جلال ساهر

« قدر » مطبعه سى